

УДК 340.0

МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЙОГО ЕЛЕМЕНТИ

Студент А.В. Ананченко Студент гр. БП-15
Наук. керівник к.н. з держ. упр. Н.В. Кулак
Київський національний університет технологій та дизайну

Актуальність обраної теми «Механізм правового регулювання та його елементи» можна пояснити тим, що держава забезпечує життєдіяльність суспільства як системи через використання влади, а право - через нормативне регулювання. Останнє споконвічне покликано бути стабілізуючим і заспокійливим фактором завдяки принципам волі і справедливості, які містяться у ньому.

Сфера правового регулювання — це сукупність суспільних відносин, яку можна і необхідно впорядкувати за допомогою права і правових засобів. Інакше: сфера правового регулювання — галузь соціального простору, яка охоплена правом. Це, насамперед, суспільні відносини, економічні, політичні, соціально-культурні. Йдеться про ті суспільні відносини, функціонування яких неможливо без використання правових засобів.

Не все в суспільних відносинах урегульовано правом. Наприклад, не регулюються правом: в галузі економічних відносин — процеси виробництва; в галузі політичних відносин — розробка програм і статутів партій; в галузі духовно-культурних — релігійні відносини та ін. Скласти сферу правового регулювання можуть лише відносини, що піддаються правовому регулюванню. Право регулює конкретні, найсуттєвіші, глобальні відносини, що проходять через волю і свідомість людей.

Правове регулювання — це державно-владний вплив на суспільні відносини за допомогою правових засобів, з метою їхнього впорядкування, утвердження, охорони і розвитку.

Правове регулювання обумовлене рядом факторів, зокрема: рівнем економічного розвитку суспільства; соціальною структурою суспільства; рівнем зрілості, стійкості суспільних відносин; рівнем правової культури громадян і посадових осіб; рівнем визначеності предмету, засобів і методів правового регулювання.

Право у суспільному житті має не тільки юридичний (регулятивний), але й інші види впливу, такі як виховний, ідеологічний тощо. Тому, розрізняють правовий вплив і правове регулювання. Ці два поняття розрізняються, по-перше, за сферою дії і, по-друге, за механізмом дії. Сферою правового впливу є економічні, політичні, соціальні та інші відносини. Сферою правового регулювання є тільки відносини, які врегульовані правовими нормами. Механізм дії правового впливу полягає у впливові права на свідомість суб'єктів правовідносин, у той час як правове регулювання впливає на їхні дії. Правовий

вплив — це вплив права на свідомість суб'єктів суспільних відносин в різних сферах суспільного життя.

Правове регулювання конкретних суспільних відносин здійснюється за допомогою певних способів, зокрема: дозволу — це такий спосіб правового регулювання, при якому суб'єктові конкретних суспільних відносин надається право на здійснення певних дій або на утримання від них. Суб'єкт має право на отримання... або особа не зобов'язана доказувати свою непричетність до злочину; зобов'язання — це закріплена у правових нормах обов'язковість поведінки суб'єкта за певних обставин; заборона — це закріплена у правових нормах обов'язковість утримання від вчинення певних дій.

Тип правового регулювання — це загальний порядок суспільних відносин, який полягає в особливостях поєднання його способів.

Розрізняють два базові типи правового регулювання: Загальнодозвільний — це такий тип правового регулювання, який передбачає можливість вчиняти будь-які дії, за винятком тих, вчинення яких прямо заборонено законом. Цей тип правового регулювання виражається формулою: «дозволено все, що прямо не заборонено законом».

Спеціалінодозвільний — це такий тип правового регулювання, який забороняє будь-яку діяльність, але, при цьому, правовими нормами формулюються конкретні випадки звільнення від цієї заборони. Цей тип правового регулювання виражається формулою: “дозволено тільки те, що прямо передбачено законом”.

Механізм правового регулювання — це система правових засобів (способів і форм), за допомогою яких забезпечується впорядкування суспільних відносин, їхня відповідність вимогам правових норм.

Механізм правового регулювання утворюють:

- Норми права і принципи права, об'єктивовані в законах та підзаконних нормативно-правових актах.
- Акти тлумачення права (інтерпретаційні акти).
- Акти застосування норм права (правозастосувальні акти).
- Правовідносини, суб'єктивні права та юридичні обов'язки суб'єктів правовідносин.

Правове регулювання являє собою процес послідовного використання правових засобів для розвитку суспільних відносин, шляхом врегулювання поведінки їхніх учасників, тобто механізм правового регулювання складається з ряду стадій.

Перша стадія механізму правового регулювання є регулювання суспільних відносин на нормативно-правовому рівні, тобто регулювання всіх відносин даного виду, які виникають й існують, за допомогою встановлення певної правової норми.

Друга стадія передбачає індивідуалізацію певної правової норми щодо вимог певного конкретного випадку. На цій стадії правозастосувальні акти закріплюють за суб'єктом правовідносин певні суб'єктивні права чи юридичні обов'язки.

Третя стадія механізму правового регулювання — це реалізація правової норми у правомірній поведінці суб'єктів правовідносин. На цій стадії відбувається реалізація норм права, тобто досягається безпосередній результат дії механізму правового регулювання.

Цілями правового регулювання є:

1. закріплення за допомогою юридичних засобів існуючих суспільних відносин;
2. стимулювання розвитку та поширення суспільних відносин, які відповідають загальнодержавним та загальносуспільним потребам та інтересам;
3. створення умов для виникнення і розвитку нових необхідних типів і форм суспільних відносин;
4. усунення суспільно небезпечних та суспільно шкідливих відносин.

Виходячи з того, наскільки вдається досягнути у процесі правового регулювання даних цілей, і визначається ефективність правового регулювання. Тобто, для визначення ефективності дії певної правової норми беруться до уваги дві обставини: 1) цілі, що ставилися при виданні даної правової норми; 2) реально досягнуті в процесі функціонування цієї норми результати.

До основних факторів, що забезпечують ефективність правового регулювання, належать: відповідність вимог норм права рівню соціально-економічного розвитку суспільства; рівень досконалості законодавства; рівень правової культури громадян.

Таким чином правове регулювання — це здійснюване державою за допомогою права і сукупності правових засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорона і розвиток.

Із вищевикладеного витікає, що механізм правового регулювання — це узятя в єдності система правових засобів, способів і форм, за допомогою яких нормативність права переводиться в упорядкованість суспільних відносин, задовольняються інтереси суб'єктів права, встановлюється і забезпечується правопорядок («належне» у праві стає «сущим»).

Література:

1. Конституція України. — К., 1996.
2. Кутафіє О.Е. Основи держави і права: Навчальний посібник для поступаючих у вузи. - М.: Юрист, 1996.
3. Лившиц Р.З. Современная теория права: Краткий очерк — М., 1992.
4. Нерсесянц В.С. Наш путь к праву. От социализма к цивилизму — М.1992.
5. Общая теория права и государства: Учебник / Под ред. В.В.Лазарева — М. Юрист, 1996.
6. Основы государства и права: Учебное пособие /Под общей ред. С.А. Камарова — М. Манускрипт, Русь-90, 1996.

7. Кулак Н.В. Актуальні питання правового статусу добровольчих формувань в Україні./ Н.В. Кулак // Часопис Київського університету права – 2016. – № 4.
8. Охримович Ю. Теорія права. – К., 1981.
9. Погорілко В.Ф. та ін. Конституційне право України. - К., 1999.
10. Скакун О.Ф. Теорія держави і права. Підручник / – Харків: Консул, 2001.

УДК: 340.134

ЗНАЧЕННЯ КОДИФІКАЦІЇ ПРАВА

Студент В. Ю. Бородько гр. БП-15
Наук. керівник к.н. з держ. упр. Н.В. Кулак
Київський національний університет технологій та дизайну

Зовнішнє вираження правові норми знаходять у відповідній системі законодавства, яке постійно потребує оновлення і розвитку. Це, в свою чергу, обумовлює об'єктивну необхідність його систематизації, в процесі якої, особливо якщо вона здійснюється у формі кодифікації, можливе удосконалення існуючих норм і розробка нових, більш прогресивних.

Кодифікація права є досить актуальною в наш час, а тим паче для України, яка належить до романо-германського типу правової сім'ї, для якої характерна систематизація нормативно-правових актів. Кодекси (поряд з іншими правовими актами і насамперед зі звичайними діючими законами) регулюють практично всі важливі сфери суспільного життя. Вони є основними джерелами права в романо-германській сім'ї.

Термін "кодифікація" введено І. Бентамом, видатним ученим-юристом ХІХ ст. Походить з латинського *codex* – книга; *faciо* – роблю. Кодифікація – важливий і найскладніший вид систематизації, суть якої полягає у вдосконалюванні законодавства шляхом перероблення та узгодження юридичних норм, які містяться в різних нормативно-юридичних актах, що пов'язані спільним предметом правового регулювання, і поєднання їх у новому єдиному за структурою та змістом нормативно-юридичному акті[1].

Тобто кодифікація є формою правотворчості, систематизації законодавства, яка спрямовується на встановлення нових норм, що відображають актуальні проблеми в суспільстві і долають прогалини правового регулювання. Результатом такої праці є створення нового законодавчого акту (кодекс, положення, статус тощо).

Кодифікацію вважають найвищою формою правотворчості, так як вона досліджує чинне законодавство та на основі прогалин, доповню та впорядковує акти, створює нові, які заміняють раніше чинні нормативні акти з даного питання. Історично першою є кодифікація Римського права, яка склала єдину